

жінки/чоловіка, дівчини/хлопця, її неповторність, стати суб'єктом вибору, готовим приймати рішення та нести відповідальність за них.

Відтак з метою підвищення гендерної компетентності учителів, рівня їх обізнаності у сфері гендерної проблематики ми пропонуємо психологічні лекторії на теми: «Гендерна компетентність як чинник становлення гендерної культури», «Психологічна підготовка учителя до гендерного виховання старших підлітків», «Вікові особливості психічного розвитку старшого підлітка», «Стать: біологічний та соціальний феномен», «Маскулінність, фемінність та андрогінність у соціокультурному вимірі особистості»; круглі столи: «Психологічні відмінності статей: міфи та реальність?», «Сексизм як соціально-психологічна проблема», інформативні бесіди: «Гендерне виховання: традиційні та егалітарні орієнтації», «Виховний простір дівчат та хлопців старшого підліткового віку», «Гендерні конфлікти: традиційні та егалітарні ролі», «Гендерні стереотипи: протистояння, подолання, розширення» [2].

Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо у впровадженні ефективних форм інтерактивного навчання педагогів з метою підвищення рівня компетентності щодо гендерного виховання підростаючої особистості у просторі сучасних соціокультурних змін та мотивування їх до забезпечення умов розвитку гендерно чуйної та толерантної особистості.

Список використаних джерел

1. Кікінежді О. М. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості : монографія. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2011. 400 с.
2. Чіп Р. С. Психологічні чинники становлення гендерної ідентичності старших підлітків : дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук : 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія». 053 Психологія. Переяслав-Хмельницький, 2018. 338с.
3. Як навчити школярів долати гендерні стереотипи : конспекти занять : навч.-метод. посіб. / ред. Т. Говорун. Київ : ТОВ Дорадо-Друк, 2011. 804 с.

Шнак М. М.,

*доктор психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології розвитку та консультування,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Компетентнісний підхід є одним із шляхів реформування сучасної системи освіти в Україні. Він передбачає «спрямованість освітнього процесу на

формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості» [1, с. 66].

Компетентність є складним структурним утворенням. Вона «містить комплекс різних компонентів – знань, умінь, навичок, взаємостосунків, цінностей, емоцій та інших чинників, що становлять особистісні та суспільні аспекти життя й діяльності людини» [3, с. 25].

Однією з базових є емоційна компетентність сучасного учителя початкових класів. Це зумовлено, на нашу думку, низкою чинників: по-перше, емоційна компетентність забезпечує психологічне благополуччя вчителя та успішність його міжособистісної взаємодії з учнями завдяки здатності до розуміння власних і чужих емоцій, контролю і регуляції емоцій, емпатії; по-друге, в контексті концепції Нової української школи емоційний інтелект визначено однією з ключових компетентностей, яка має бути сформована в учнів у процесі навчання і виховання, зокрема у дітей молодшого шкільного віку. Розвиток емоційного інтелекту в учнів тісно взаємопов'язаний з емоційною компетентністю вчителя. Саме тому належну увагу слід приділити формуванню емоційної компетентності майбутнього вчителя ще на етапі його професійного становлення у закладах вищої освіти.

З метою розвитку емоційної компетентності в майбутніх учителів початкових класів, на нашу думку, необхідно забезпечити такі психолого-педагогічні умови:

- психологічний супровід навчально-професійної діяльності студентів у закладах вищої освіти в контексті функціонування та організації роботи психологічної служби, яка покликана забезпечити належний рівень емоційної компетентності усіх учасників освітнього процесу, підвищувати психологічну культуру викладачів та студентів, допомагати у пошуку способів подолання емоційних розладів, шляхів розв'язання різноманітних особистісних і професійних проблем, що виникають на етапі підготовки майбутніх фахівців;

- викладання навчальних курсів і програм, спрямованих на підвищення емоційної обізнаності майбутніх вчителів, як-от: «Психологія емоційного інтелекту», «Педагогічна психологія», «Психодидактика», «Дитяча психологія» тощо;

- проведення соціально-психологічних тренінгів, спрямованих на емоційне самопізнання, формування навичок емоційного самоконтролю, емоційної саморегуляції в майбутніх учителів. Дослідники зауважують, що психологічні механізми формування компетентностей відрізняються від механізму засвоєння знань; «завчити» компетентності можна лише умовно, вони повинні «переживатися» людиною і «проживатися» нею, тобто постають

як складний синтез когнітивного, предметно-практичного й особистісного досвіду [1];

– проведення індивідуальних психологічних консультацій, спрямованих на формування позитивної мотивації до емоційного самопізнання;

– проведення психологічних лекторіїв для майбутніх учителів, семінарів-практикумів, просвітницьких бесід (на тему «Як налагодити емоційний контакт з учнями?», «Особливості емоційного розвитку молодшого школяра», «Емоційне вигорання вчителя» тощо) з метою розвитку здатності до самоаналізу, рефлексії, емоційного самоусвідомлення;

– ознайомлення майбутніх учителів початкових класів з психодидактичними засобами розвитку емоційного інтелекту в молодших школярів у процесі навчальної діяльності, що передбачають: збагачення змісту освіти цікавим, емоційно насиченим, особистісно значущим матеріалом, стимулювання інтелектуальних почуттів учнів, емоціогенність змісту навчального матеріалу, оволодіння методами емоційної регуляції навчальної діяльності школярів [4]. Як справедливо зазначає О.Я. Савченко, розвитку емоційного інтелекту сприяють завдання, які навчають молодших школярів: відчувати свої настрої, почуття і висловлюватись про це; розпізнавати настрій, емоції дійових осіб, знаходити у текстах слова, вислови, що позначають емоції, почуття; розуміти, що є важливим у стосунках між людьми; висловлювати емоційно-оцінні судження стосовно спілкування і вчинків дійових осіб; прогнозувати можливі рішення морально-етичних проблем; розуміти важливість саморегуляції, самоконтролю свого мовлення і вчинків [2].

Таким чином, психологічна обізнаність та емоційна компетентність майбутніх учителів початкових класів сприятиме, з одного боку, успішності педагогічної діяльності, ефективності міжособистісної взаємодії з учнями, а з іншого – розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ : «К.І.С.», 2004. 112 с.
2. Савченко О. Я. Інноваційний потенціал підручника з читання. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 65–71.
3. Стратегія реформування освіти в Україні : рекомендації з освітньої політики / під заг. ред. В. Андрущенко. Київ : «К.І.С.», 2003. 296 с.
4. Шпак М. М. Психологія розвитку емоційного інтелекту молодших школярів : монографія. Тернопіль : ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2016. 372 с.